

ET

LISA

Suunised

selliste finantskorrektsioonide kindlaksmääramiseks, mida tuleb teha ühisjuhtimise raames rahastatavate liidu kulutuste suhtes, kui ei ole järgitud riigihanke-eeskirju

Sisukord

1.	Sissejuhatus	3
1.1.	Suuniste eesmärk ja reguleerimisala	3
1.2.	Õiguslik alus ja viitedokumendid.....	4
1.2.1.	<i>Suunised finantskorrektsioonide kohta.....</i>	5
1.2.2.	<i>Liidu õigus, mida kohaldatakse lepingute puhul, mis ei kuulu (või kuuluvad osaliselt) riigihankedirektiivide reguleerimisalasse</i>	5
1.3.	Kriteeriumid, mille järgi otsustada, millist korrektsioonimäära kohaldada	7
2.	Peamised eeskirjade eiramise liigid ja vastavad finantskorrektsioonide määrad.....	8
2.1.	Hanketeade ja tehnilised kirjeldused.....	8
2.2.	Pakkumuste hindamine	13
2.3.	Lepingu täitmine	17

1. Sissejuhatus

1.1. Suuniste eesmärk ja reguleerimisala

Suuniseid finantskorrektsioonide tegemiseks tuleks eelkõige kohaldada eeskirjade sellise eiramise korral, mis kujutab endast riigihanke-eeskirjade rikkumist lepingute puhul, mida rahastatakse liidu eelarvest ühisjuhtimise meetodil. Kõnealused riigihanke-eeskirjad on sätestatud riigihankeid käsitlevates direktiivides, mida on nimetatud punktis 1.2 (edaspidi „direktiivid”), ja asjaomastes siseriiklikes õigusaktides.

Punktis 2 sätestatud korrektsioonimäärasid kohaldatakse ka lepingute suhtes, mis ei kuulu (või kuuluvad osaliselt) direktiivide reguleerimisalasse¹. Punktiga 2 kehtestatud korrektsioonimäärad, mis jäävad vahemikku 5 % – 100 %, on samad, mis on sätestatud komisjoni 19. oktoobri 2011. aasta otsuses nõukogu määruse (EÜ) nr 1083/2006 artiklite 99 ja 100 alusel komisjoni poolt tehtavate finantskorrektsioonide suhtes kohaldatavaid põhimõtteid, kriteeriume ja suunavaid skaalasisid käsitlevate suuniste heakskiitmise kohta¹ (edaspidi „finantskorrektsioonide otsus”). Nõukogu 27. juuli 2006. aasta määruse (EÜ) nr 1198/2006 artiklite 97 ja 98 puhul korrati samasid korrektsioonimäärasid *mutatis mutandis* dokumendis „Nõukogu määruse (EÜ) nr 1198/2006 alusel komisjoni poolt tehtavate finantskorrektsioonide suhtes kohaldatavaid põhimõtteid, kriteeriume ja suunavaid skaalasisid käsitlevad suunised”, mida kohaldatakse Euroopa Kalandusfondi suhtes (edaspidi „EKFi suunised”). Nõukogu 25. juuni 2007. aasta otsuse 2007/435/EÜ artikli 44 puhul, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. mai 2007. aasta otsuse nr 573/2007/EÜ artikli 46 puhul, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. mai 2007. aasta otsuse nr 574/2007/EÜ artikli 48 puhul ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. mai 2007. aasta otsuse nr 575/2007/EÜ artikli 46 puhul kohaldati samasugust lähenemisviisi, mida on kasutatud ka komisjoni 22. detsembri 2011. aasta otsuses C(2011)9771, millega kiidetakse heaks suunised põhimõtete, kriteeriumide ja suunavate skaalade kohta, mida kohaldatakse komisjoni tehtavate finantskorrektsioonide suhtes, mille aluseks on üldprogrammi „Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” neli fondi (edaspidi „otsus integreerimisfondi, pagulasfondi, välispiirifondi ja tagasipöördumisfondi finantskorrektsioonide kohta”).

Käesolevate suunistega asendatakse ja ajakohastatakse eelmised samal teemal antud suunised (vt käesoleva otsuse põhjendus 5). Ajakohastatud suunised kajastavad kogemusi, mis on saadud eelmiste suuniste kohaldamisel, ning nendega soovitakse luua selgust korrektsioonimäärades, mida kohaldatakse kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ja võttes arvesse asjaomast kohtupraktikat. Peamised erinevused võrreldes varasemate suunistega on järgmised: 1) selgitused korrektsioonimäärade kohta, mida mõningatel juhtudel kohaldatakse, kehtestades selgemad kriteeriumid; 2) selliste eeskirjade eiramiste lisamine, mida varasemates suunistes ei ole käsitletud, kuid mis on seotud liidu auditite käigus tuvastatud eeskirjade eiramisega ja mille suhtes tehti finantskorrektsioonid; 3) direktiivide ja aluslepingu põhimõtete hõlmatud lepingute korrektsioonimäärade ühtlustamine. Lisaks on suuniste reguleerimisala laiendatud ning uusi suuniseid kohaldatakse ka muude kulude kui struktuurifondide või Ühtekuuluvusfondi kulude suhtes.

¹ C(2011) 7321 (lõplik).

Käesolevaid suuniseid tuleks kohaldada pärast suuniste vastuvõtmist avastatud eeskirjade eiramisega seotud finantskorrektsioone tehes. Seoses struktuurifondide, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Kalandusfondi ja üldprogrammi „Solidaarsus ja rändevõogude juhtimine” nelja fondi auditi tähelepanekute ja finantskorrektsioonidega, mille puhul on liikmesriikidega käesolevate suuniste vastuvõtmise ajal käimas ärakuulamismenetlus, kohaldab komisjon olemasolevaid varasemaid suuniseid (mida on nimetatud käesoleva otsuse põhjenduses 5) või käesolevaid suuniseid, tagades, et kasutatav korrektsioonimäär on liikmesriigile soodsam.

Käesolevates suunistes käsitletakse ka vajadust teha korrektsioone pakkumuste hindamise puhul, mida mõjutab huvide konflikt. Kõnealune eeskirjade eiramise liik on lisatud punktile 2 (vt eeskirjade eiramine nr 21).

Käesolevad suunised aitavad rakendada ka Euroopa Parlamendi 2010. aasta kinnitussoovitust, et ühtlustada hankevigade käsitlemist järgmistes poliitikavaldkondades: põllumajandus ja loodusvarad, ühtekuuluvus ning energeetika ja transport. Samuti soovitakse ulatuslikumalt ühtlustada riigihanke-eeskirjade eiramise kvantifitseerimist Euroopa Kontrollikojas ja komisjonis. Komisjon kutsub Euroopa Kontrollikoda üles audititegevuse puhul juhinduma käesolevatest suunistest, et järgida eespool nimetatud Euroopa Parlamendi soovitusi.

Punktis 2 on kirjeldatud kõige sagedamini esinevaid eeskirjade eiramise liike. Muid rikkumisi, mida kõnealuses punktis nimetatud ei ole, tuleks käsitleda proportsionaalsuse põhimõttest lähtuvalt ning võimaluse korral rakendada analoogiat käesolevates suunistes esitatud eeskirjade eiramise liikidega.

Kui komisjon avastab eeskirjade eiramise, mis on seotud riigihanke-eeskirjade mittetäitmisega, määrab ta kindlaks kohaldatava finantskorrektsiooni summa kooskõlas käesolevate suunistega. Finantskorrektsiooni summa arvutatakse komisjonile deklareeritud kulutuste summa alusel, mis on seotud lepinguga (või selle osaga), mille puhul on eeskirju eiratud. Sobiva skaala protsenti kohaldatakse mõjutatud kulude summa suhtes, mis deklareeritakse komisjonile seoses asjaomase lepinguga. Sama korrektsioonimäära tuleks kohaldada ka sama lepinguga seotud mis tahes tulevaste kulude suhtes, enne kui kuludid tõendatakse komisjonile. Praktiline näide: kulude summa, mis deklareeritakse komisjonile seoses ehitustööde lepinguga, mille puhul kasutati ebaseaduslikke kriteeriume, on 10 000 000 eurot. Kui kohaldatav korrektsioonimäär on 25 %, tuleb komisjonile esitatavast kuluarvandest maha arvata 2 500 000 eurot. Seega vähendatakse liidu rahastamist vastavalt asjaomasele rahastamise määrale. Kui liikmesriigi ametiasutused kavatsevad hiljem deklareerida sama lepingu ja sama eeskirjade eiramisega seotud kulud, tuleb kulude suhtes kohaldada sama korrektsioonimäära. Lõpuks korrigeeritakse lepinguga seotud maksete koguväärtust sama korrektsioonimäära alusel.

Eeskirjade eiramist tuvastavad ka liikmesriigidⁱⁱ. Sellisel juhul peavad nad tegema vajalikud korrektsioonid. Kui eeskirjade eiramise on tuvastanud liikmesriikide oma asutused, soovitatakse liikmesriikide pädevatel asutustel kohaldada korrektsioone tehes samasid kriteeriume ja määrasid, kui nad ei kohalda rangemaid nõudeid.

1.2. Õiguslik alus ja viitedokumentid

Käesolevates suunistes võetakse arvesse määruse (EL, Euratom) nr 966/2012 (mis käsitleb Euroopa Liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju) artikli 80 lõiget 4, ühisjuhtimise meetodi korral liidu kaasrahastamise suhtes kohaldatavaid sektoripõhiseid eeskirju, direktiiveⁱⁱⁱ

ning punktides 1.2.1 ja 1.2.2 nimetatud viitedokumente, eelkõige finantskorrektsioonide otsust, EKFi suuniseid ja komisjoni tõlgendavat teatist nr 2006/C 179/02, milles käsitletakse ühenduse õigust lepingute sõlmimisel, mis ei ole või on ainult osaliselt reguleeritud riigihankedirektiividega.

Punktis 2 osutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivile 2004/17/EÜ, millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused,² ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivile 2004/18/EÜ ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta³. Kui hanke või lepingu suhtes kohaldatakse varasemat või hilisemat direktiivi, tehakse korrektsioon võimaluse korral punkti 2 kohaselt või kõnealusel punktis kirjeldatud juhtumite analoogia põhjal. Lisaks võetakse eeskirjade eiramisi analüüsid viitealusena arvesse ka siseriiklikke riigihankesätteid, millega kõnealused direktiivid on üle võetud.

1.2.1. Suunised finantskorrektsioonide kohta

Finantskorrektsioonide otsust kohaldatakse programmiperioodil 2007–2013^{iv}. Otsuses on sätestatud üldine raamistik ja kindlasummaliste finantskorrektsioonide skaala, mida komisjon kohaldab ühisjuhtimise meetodi korral Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi ja Ühtekuuluvusfondi puhul. EKFi suunised lähtuvad samast lähenemisviisist, mis on sätestatud finantskorrektsioonide otsuses. Käesolevad suunised järgivad sama arutluskäiku ja korrektsioonide skaalat. Otsus integreerimisfondi, pagulasfondi, välispiirifondi ja tagasipöördumisfondi finantskorrektsioonide kohta kajastab seda lähenemisviisi seoses üldprogrammi „Solidaarsus ja rändevoogude juhtimine” nelja fondiga. Dokumendiga VI/5330/97 kehtestatakse EAGGFi tagatisrahastu raamatupidamisarvestuse kontrollimise ja heakskiitmise otsuse koostamisel kasutatavad suunised finantstagajärgede kalkuleerimiseks.

1.2.2. Liidu õigus, mida kohaldatakse lepingute puhul, mis ei kuulu (või kuuluvad osaliselt) riigihankedirektiivide reguleerimisalasse

Nagu on sätestatud komisjoni tõlgendavas teatises nr 2006/C 179/02, milles käsitletakse ühenduse õigust lepingute sõlmimisel, mis ei ole või on ainult osaliselt reguleeritud riigihankedirektiividega (edaspidi „tõlgendav teatis”), on Euroopa Liidu Kohus kinnitanud, et „eeskirjade ja EÜ aluslepingu põhimõtteid kohaldatakse ka selliste lepingute suhtes, mis ei kuulu direktiivide reguleerimisalasse”.

Vastavalt tõlgendava teatise punktidele 1.1 ja 1.2 peavad liikmesriikide hankijad järgima Euroopa Liidu toimimise lepingu eeskirju ja põhimõtteid selliste riigihankelepingute sõlmimisel, mis kuuluvad aluslepingu reguleerimisalasse. Need põhimõtted on kaupade vaba liikumine (ELi toimimise lepingu artikkel 34), asutamisõigus (ELi toimimise lepingu artikkel 49), teenuste osutamise vabadus (ELi toimimise lepingu artikkel 56) ning mittediskrimineerimine ja võrdne kohtlemine ning läbipaistvus, proportsionaalsus ja vastastikune tunnustamine.

Euroopa Kohus on välja töötanud riigihankelepingute sõlmimise põhistandardid, mis tulenevad otseselt ELi aluslepingu eeskirjadest ja põhimõtetest. Võrdse kohtlemise ja kodakondsusel põhineva mittediskrimineerimise põhimõte eeldavad läbipaistvuse kohustust. Kõnealust kohustust

² ELT L 134, 30.4.2004, lk 1–113.

³ ELT L 134, 30.4.2004, lk 114–240.

on Euroopa Kohus tõlgendanud järgmiselt:^v „[kohustuse] sisuks on tagada vastav avalikustatuse tase kõigile potentsiaalsetele pakkujatele, mis võimaldab teenuste kontsessioonile avatud konkurentsi ning samuti hankemenetluse erapooletuse kontrolli”.

Mõistet „piisav avalikustatuse tase”^{vi} tuleb tõlgendada aluslepingus sätestatud põhimõtete valguses, nii nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus ja nagu see on ülevaatlikult esitatud tõlgendavas teatises.

Arvestades Euroopa Kohtu lahendeid kohtuasjas C-412/04,⁴ liidetud kohtuasjades C-147/06 ja C-507/03⁵ ning kohtuasjas C-148/06⁶ rikkumismenetluse kontekstis, peab aluslepingu eeskirjade ja põhimõtete mittejärgimise korral komisjon tõendama, et

- hoolimata asjaolust, et leping ei kuulu (või kuulub osaliselt) direktiivide sätete reguleerimisalasse, pakkus hange kindlat huvi ettevõtjale, kelle asukoht on mõnes muus liikmesriigis kui hankija asukoha liikmesriik, ja

- et nimetatud ettevõtjal ei olnud juurdepääsu asjakohasele teabele enne hankelepingu sõlmimist, et teatada oma huvist selle riigihanke vastu”^{vii}.

Kohtuasja C-507/03 punktis 34 on sedastatud järgmist: „sellest, et komisjon lihtsalt viitab kaebusele, (...) ei piisa tõendamiseks, et asjaomane riigihange äratab kindlat piiriülest huvi, ja selle alusel liikmesriigi kohustuste rikkumise olemasolu järeldamiseks”.

Kui tuvastatakse selge läbipaistvuse ja mittediskrimineerimise põhimõtete eiramine lepingute puhul, mis ei kuulu (või kuuluvad osaliselt) direktiivide sätete reguleerimisalasse, on vaja teha kindlaks, kas esineb asjaolusid, mis toetaks piiriülest huvi, sealhulgas järgmised:

- lepingu ese,

- lepingu eeldatav maksumus, asjaomase sektori eripära (turu suurus ja struktuur, kaubandustavad jne),

- tegevuse toimumise geograafiline asukoht,

- tõendid pakumuste kohta teistest liikmesriikidest või teistes liikmesriikides asuvate ettevõtjate väljendatud huvi.

Sõltumata sellest, kas eksisteerib kindel piiriülene huvi^{viii} konkreetse lepingu vastu, mis ei kuulu (või kuulub osaliselt) direktiivide sätete reguleerimisalasse, on vaja uurida, kas selle lepingu kohta deklareeritud kulud on kooskõlas siseriiklike riigihanke-eeskirjadega.

Kui eksisteerib piiriülene huvi või esineb siseriiklike õigusaktide rikkumist, võib komisjon teha ettepaneku kohaldada finantskorrektsiooni, mis põhineb kriteeriumidel, mis on sätestatud allpool punktis 1.3, ja korrektsoonimääradel, mis on kindlaks määratud punktis 2. Hinnates siseriiklike riigihankeseaduste rikkumisi, võtab komisjon arvesse riiklike pädevate asutuste tõlgendamiseeskirju.

⁴ *Komisjon vs Itaalia*, EKL 2008, lk I-619.

⁵ *SECAP SpA ja Santorso Soc. vs Comune di Torino*, EKL 2008, lk I-3565.

⁶ *Komisjon vs Iirimaa*, EKL 2007, lk I-9777.

1.3. Kriteeriumid, mille järgi otsustada, millist korrektsioonimäära kohaldada

Käesolevates suunistes sätestatakse korrektsioonimäärad 5 %, 10 %, 25 % ja 100 %, mida kohaldatakse lepinguga seotud kulude suhtes. Korrektsioonimäärade puhul võetakse arvesse eeskirjade eiramise raskusastet ning proportsionaalsuse põhimõtet. Korrektsioonimäärasid kasutatakse juhul, kui ei ole võimalik täpselt kvantifitseerida nende rahalist mõju asjaomasele lepingule.

Eeskirjade eiramise raskusastet, mis on seotud riigihanke-eeskirjade mittejärgimisega ja vastava finantsmõjuga liidu eelarvele, hinnatakse järgmiste faktorite alusel: konkurentsi tase, läbipaistvus ja võrdne kohtlemine. Kui mittejärgimisel on heidutav mõju võimalikele pakkujatele või kui mittejärgimine toob kaasa lepingu sõlmimise sellise pakkujaga, kes ei oleks pidanud võitma, on see selge märk, et eeskirjade eiramine on raskekujuline.

Kui eeskirjade eiramine on ainult formaalne ning sellega ei kaasne tegelikku või potentsiaalset finantsmõju, korrektsioone ei tehta.

Kui sama hankemenetluse raames tuvastatakse mitmeid eeskirjade eiramisi, siis korrektsioonimäärasid ei kumuleerita, vaid korrektsioonimäära (5 %, 10 %, 25 % või 100 %) kindlaks tegemisel võetakse aluseks kõige raskekujulisem eeskirjade eiramine.

Kui pärast teatavat tüüpi eeskirjade eiramise korrigeerimist ei võta liikmesriik sobivaid parandusmeetmeid seoses muude hankemenetlustega, kus esineb sama tüüpi eeskirjade eiramine, võib finantskorrektsioonide määrasid suurendada kõrgemale tasemele (st 10 %, 25 % või 100 %).

Finantskorrektsiooni 100 % võib kohaldada kõige raskemate juhtumite korral, kui eeskirjade eiramisega antakse eelis teatavale pakkujale/kandidaadile (teatavatele pakkujatele/kandidaatidele) või eeskirjade eiramine on seotud pettusega, mille on kindlaks teinud pädev justiits- või haldusasutus.

2. PEAMISED EESKIRJADE EIRAMISE LIIGID JA VASTAVAD FINANTSKORREKTSIOONIDE MÄÄRAD

2.1. Hanketeade ja tehnilised kirjeldused

Nr	Eeskirjade eiramise liik	Kohaldatav õigusakt / viitedokument	Eeskirjade eiramise kirjeldus	Korrektsoonimäär
1.	Ebakorrektne hanketeate avaldamine	Direktiivi 2004/18/EÜ artiklid 35 ja 58 Direktiivi 2004/17/EÜ artikkel 42 Komisjoni tõlgendava teatise nr 2006/C 179/02 punkt 2.1	Hanketeadet ei avaldatud kooskõlas asjaomaste eeskirjadega (nt avaldamine Euroopa Liidu Teatajas (ELT), kui seda nõutakse direktiivides ^{ix}).	100 % 25 %, kui direktiivides on nõutud hanketeate avaldamine, kuid ELTs hanketeadet ei avaldatud, vaid see avalikustati viisil, mis tagab, et teises liikmesriigis asuv ettevõtja saab kõnealust riigihanget puudutava asjakohase teabe enne pakumuste hindamist, et saaks esitada pakumuse või teatada oma huvist osaleda selles hankes. Praktikas tähendab see seda, et hanketeade avaldati kas riiklikul tasandil (siseriiklike õigusakte või eeskirju järgides) või järgiti hanketeate avaldamise põhistandardeid. Vt üksikasjalikumat teavet kõnealuste standardite kohta komisjoni tõlgendava teatise nr 2006/C 179/02 punktist 2.1.
2.	Ehitusööde/teenuste/tarnete lepingute kunstlik osadeks	Direktiivi 2004/18/EÜ	Ehitustööde projekt või teatava hulga asjade ja/või teenuste kavandatav	100 %

Nr	Eeskirjade eiramise liik	Kohaldatav õigusakt / viitedokument	Eeskirjade eiramise kirjeldus	Korrektsoonimäär
	jaotamine	artikli 9 lõige 3 Direktiivi 2004/17/EÜ artikli 17 lõige 2	ostmine on jaotatud osadeks, mille tulemusena ei kuulu need enam direktiivide reguleerimisalasse, st, et ELTs ei avaldata vastavate tööde, teenuste või tarnete hanketeateid.	25 %, kui direktiivides on nõutud hanketeate avaldamine, kuid ELTs hanketeadet ei avaldatud, vaid see avalikustati viisil, mis tagab, et teises liikmesriigis asuv ettevõtja saab kõnealust riigihanget puudutava asjakohase teabe enne pakkumuse hindamist, et saaks esitada pakkumuse või teatada oma huvist osaleda selles hankes. Praktikas tähendab see seda, et hanketeade avaldati kas riiklikul tasandil (siseriiklike õigusakte või eeskirju järgides) või järgiti hanketeadete avaldamise põhistandardeid. Vt üksikasjalikumat teavet kõnealuste standardite kohta komisjoni tõlgendava teatise nr 2006/C 179/02 punktist 2.1.
3.	Mittevastavus - pakkumuste vastuvõtmise tähtaegadele või - osalemistaotluste vastuvõtmise	Direktiivi 2004/18/EÜ artikkel 38 Direktiivi 2004/17/EÜ artikkel 45	Pakkumuste (või osalemistaotluste) vastuvõtmise tähtajad olid lühemad direktiivides sätestatud tähtaegadest.	25 %, kui tähtaja vähendamine > = 50 % 10 %, kui tähtaja vähendamine > = 30 % 5 % tähtaja mis tahes muu vähendamise puhul (seda

Nr	Eeskirjade eiramise liik	Kohaldatav õigusakt / viitedokument	Eeskirjade eiramise kirjeldus	Korrektsoonimäär
	tähtaegadele ^x			korrektsoonimäära võib vähendada vahemikuni 2–5 %, kui eeskirjade eiramise laad ja raskusaste ei õigusta 5 % korrektsoonimäära).
4.	Ebapiisav aeg potentsiaalsetele pakkujatele/kandidaatidele hankedokumentide muretsemiseks	Direktiivi 2004/18/EÜ artikli 39 lõige 1 Direktiivi 2004/17/EÜ artikli 46 lõige 1	<p>Potentsiaalsetele pakkujatele/kandidaatidele hankedokumentide muretsemiseks antud aeg on liiga lühike, millega luuakse põhjendamatu takistus riigihanke avamiseks konkurentsile.</p> <p>Korrektsoone kohaldatakse iga üksikjuhtumi puhul eraldi. Korrektsoonimäära kindlaksmääramisel võetakse arvesse võimalikke kergendavaid asjaolusid, mis on seotud hanke eripära ja keerukusega, eelkõige võimalikku halduskoormust või raskusi hankedokumentide koostamisel.</p>	<p>25 %, kui potentsiaalsed pakkujad/kandidaadid peavad hankedokumentid hankima lühema aja jooksul kui 50 % pakkumuste laekumise tähtajast (kooskõlas asjakohaste sätetega).</p> <p>10 %, kui potentsiaalsed pakkujad/kandidaadid peavad hankedokumentid hankima lühema aja jooksul kui 60 % pakkumuste laekumise tähtajast (kooskõlas asjakohaste sätetega).</p> <p>5 %, kui potentsiaalsed pakkujad/kandidaadid peavad hankedokumentid hankima lühema aja jooksul kui 80 % pakkumuste laekumise tähtajast (kooskõlas asjakohaste sätetega).</p>
5.	Ebakorrektne	Direktiivi 2004/18/EÜ artikkel 2 ja artikli 38 lõige	Pakkumuste (või osalemistaotluste) vastuvõtmise tähtaegu pikendati ilma	10 %

Nr	Eeskirjade eiramise liik	Kohaldatav õigusakt / viitedokument	Eeskirjade eiramise kirjeldus	Korrektsoonimäär
	<p>- pakkumuste vastuvõtmise tähtaegade avaldamine</p> <p>või</p> <p>- osalemistaotluste vastuvõtmise tähtaegade avaldamine^{xi}</p>	<p>7.</p> <p>Direktiivi 2004/17/EÜ artikkel 10 ja artikli 45 lõige 9</p>	<p>asjakohastele eeskirjadele vastava avaldamiseta (nt avaldamine ELTs, kui riigihange on direktiividega hõlmatud).</p>	<p>Korrektsoonimäära võib vähendada 5 %-ni sõltuvalt eeskirjade eiramise raskusastmest.</p>
6.	<p>Juhud, mille puhul ei ole õigustatud väljakuulutamise läbirääkimistega menetluse kasutamine</p>	<p>Direktiivi 2004/18/EÜ artikli 30 lõige 1</p>	<p>Hankija sõlmib hankelepingu läbirääkimistega menetluse alusel pärast hanketeate avaldamist, kuid sellist menetlust ei saa põhjendada asjakohaste sätetega.</p>	<p>25 %</p> <p>Korrektsoonimäära võib vähendada 10 % või 5 %-ni sõltuvalt eeskirjade eiramise raskusastmest.</p>
7.	<p>Direktiivi 2009/81/EÜ reguleerimisalasse kuuluvate lepingute sõlmimisel riigikaitse ja julgeoleku valdkonnas ei ole hanketeate mitteavaldamine piisavalt põhjendatud</p>	<p>Direktiiv 2009/81/EÜ</p>	<p>Hankija sõlmib hankelepingu riigikaitse ja julgeoleku valdkonnas võistleva dialoogi või läbirääkimistega menetluse teel ilma hanketeate avaldamiseta, kuid asjaolud ei õigusta sellise menetluse kasutamist.</p>	<p>100 %</p> <p>Korrektsoonimäära võib vähendada 25 %, 10 % või 5 %-ni sõltuvalt eeskirjade eiramise raskusastmest.</p>
8.	<p>Hanketeates ei ole esitatud:</p> <p>- valikukriteeriume</p> <p>ja/või</p>	<p>Direktiivi 2004/18/EÜ artiklid 36, 44, 45–50 ja 53 ning lisa VII-A (riigihankelepingute sõlmimise teated: punktid</p>	<p>Hanketeates ei ole sätestatud valikukriteeriume</p> <p>ja /või</p> <p>hanketeates või tehnilises kirjelduses ei</p>	<p>25 %</p> <p>Korrektsoonimäära võib vähendada 10 % või 5 %-ni, kui valikukriteeriumid / pakkumuse</p>

Nr	Eeskirjade eiramise liik	Kohaldatav õigusakt / viitedokument	Eeskirjade eiramise kirjeldus	Korrektsoonimäär
	- hanketeates või tehnilises kirjelduses ei ole esitatud pakkumuse hindamise kriteeriume (ja nende kaalu).	17 ja 23) ja VII-B (riiklike ehitustööde kontsessioonide teated: punkt 5). Direktiivi 2004/17/EÜ artiklid 42, 54 ja 55 ning XIII lisa	ole piisavalt üksikasjalikult kirjeldatud pakkumuse hindamise kriteeriume ning nende kaalu.	hindamise kriteeriumid olid hanketeates (pakkumuse hindamise kriteeriumide puhul tehnilises kirjelduses) esitatud, kuid mitte piisavalt üksikasjalikult.
9.	Hanketeates või hankedokumentides on sätestatud ebaseaduslikud ja/või diskrimineerivad ja/või valikukriteeriumid ja/või pakkumuse hindamise kriteeriumid.	Direktiivi 2004/18/EÜ artiklid 45–50 ja 53 Direktiivi 2004/17/EÜ artiklid 54 ja 55	Juhud, kui ettevõtja ei saa pakkumust esitada, sest hanketeates või hankedokumentides on sätestatud ebaseaduslikud valikukriteeriumid ja/või pakkumuse hindamise kriteeriumid. Näiteks: - kohustus juba omada riigis või piirkonnas üksust või esindajat; - kohustus omada riigis või piirkonnas kogemust.	25 % Korrektsoonimäära võib vähendada 10 % või 5 %-ni sõltuvalt eeskirjade eiramise raskusastmest.
10.	Valikukriteeriumid ei ole lepingu esemega seotud ja proportsionaalsed	Direktiivi 2004/18/EÜ artikli 44 lõige 2 Direktiivi 2004/17/EÜ	Kui on võimalik tõendada, et suutlikkuse miinimumtase ei ole konkreetse lepingu esemega seotud ja proportsionaalne, ning seega ei ole tagatud võrdne juurdepääs kõigile	25 % Korrektsoonimäära võib vähendada 10 % või 5 %-ni sõltuvalt eeskirjade

Nr	Eeskirjade eiramise liik	Kohaldatav õigusakt / viitedokument	Eeskirjade eiramise kirjeldus	Korrektsoonimäär
		artikli 54 lõige 2	pakkujatele või on loodud põhjendamatu takistusi riigihangete avamisel konkurentsile.	eiramise raskusastmest.
11.	Diskrimineerivad tehnilised kirjeldused	Direktiivi 2004/18/EÜ artikli 23 lõige 2 Direktiivi 2004/17/EÜ artikli 34 lõige 2	Kehtestatud tehnilised standardid on liiga spetsiifilised ning seega ei ole tagatud võrdne juurdepääs kõigile pakkujatele või on loodud põhjendamatu takistusi riigihangete avamisel konkurentsile.	25 % Korrektsoonimäära võib vähendada 10 % või 5 %-ni sõltuvalt eeskirjade eiramise raskusastmest.
12.	Lepingu eseme ebapiisav määratlus	Direktiivi 2004/18/EÜ artikkel 2 Direktiivi 2004/17/EÜ artikkel 10 Kohtuasjad C-340/02 (komisjon vs. Prantsusmaa) ja C-299/08 (komisjon vs. Prantsusmaa)	Hanketeates ja/või tehnilises kirjelduses esitatud kirjeldus on potentsiaalsete pakkujate/kandidaatide jaoks ebapiisav lepingu eseme kindlaks tegemiseks.	10 % Korrektsoonimäära võib vähendada 5 %-ni sõltuvalt eeskirjade eiramise raskusastmest. Kui rakendatavaid ehitustöid ei avaldatud, võib vastava summa suhtes kohaldada korrektsoonimäära 100 %

2.2. Pakkumuste hindamine

Nr	Eeskirjade eiramise liik	Õiguslik alus / viitedokument	Eeskirjade eiramise kirjeldus	Korrektsoonimäär
----	--------------------------	-------------------------------	-------------------------------	------------------

Nr	Eeskirjade eiramise liik	Õiguslik alus / viitedokument	Eeskirjade eiramise kirjeldus	Korrektsoonimäär
13.	Pärast pakkumuste avamist muudeti valikukriteeriume, mille tulemuseks on ebakorrektned pakkumuste vastuvõtmine.	Direktiivi 2004/18/EÜ artikkel 2 ja artikli 44 lõige 1 Direktiivi 2004/17/EÜ artikkel 10 ja artikli 54 lõige 2	Valiku tegemise käigus muudeti valikukriteeriume, mille tulemusena võeti vastu pakkujaid, keda ei oleks vastu võetud, kui oleks järgitud avaldatud valikukriteeriume	25 % Korrektsoonimäära võib vähendada 10 % või 5 %-ni sõltuvalt eeskirjade eiramise raskusastmest.
14.	Pärast pakkumuste avamist muudeti valikukriteeriume, mille tulemuseks on ebakorrektned pakkumuste tagasilükkamine.	Direktiivi 2004/18/EÜ artikkel 2 ja artikli 44 lõige 1 Direktiivi 2004/17/EÜ artikkel 10 ja artikli 54 lõige 2	Valiku tegemise käigus muudeti valikukriteeriume, mille tulemusena lükati tagasi pakkujaid, keda ei oleks tagasi lükatud, kui oleks järgitud avaldatud valikukriteeriume	25 % Korrektsoonimäära võib vähendada 10 % või 5 %-ni sõltuvalt eeskirjade eiramise raskusastmest.
15.	Pakkujaid/kandidaate hinnatakse ebakorrektned valikukriteeriumide või pakkumuse hindamise kriteeriumide alusel	Direktiivi 2004/18/EÜ artikkel 53 Direktiivi 2004/17/EÜ artikkel 55	Pakkujate/kandidaatide hindamise käigus kasutati valikukriteeriume hindamiskriteeriumidena või ei järgitud hanketeates või tehnilises kirjelduses sätestatud hindamiskriteeriume (või vastavaid allkriteeriume või kaalusid), mille tõttu kohaldati ebakorrektned valiku- või hindamiskriteeriume. Näiteks: pakkumuse hindamisel kasutatud allkriteeriumid ei ole seotud hanketeates ja/või tehnilises kirjelduses	25 % Korrektsoonimäära võib vähendada 10 % või 5 %-ni sõltuvalt eeskirjade eiramise raskusastmest.

Nr	Eeskirjade eiramise liik	Õiguslik alus / viitedokument	Eeskirjade eiramise kirjeldus	Korrektsoonimäär
			sätestatud hindamiskriteeriumidega	
16.	Läbipaistvuse ja/või võrdse kohtlemise puudumine hindamise käigus	Direktiivi 2004/18/EÜ artiklid 2 ja 43 Direktiivi 2004/17/EÜ artikkel 10	Kontrolljälg, mis puudutab eelkõige igale pakkumusele antud hinnet, on ebaselge/põhjendamatu/läbipaistmatu või puudub üldse ja /või hindamisaruannet ei ole olemas või ei sisalda see kõiki elemente, mis on ette nähtud asjakohaste sätetega.	25 % Korrektsoonimäära võib vähendada 10 % või 5 %-ni sõltuvalt eeskirjade eiramise raskusastmest.
17.	Pakkumuse muutmise hindamise käigus	Direktiivi 2004/18/EÜ artikkel 2 Direktiivi 2004/17/EÜ artikkel 10	Hankija võimaldab pakkujal/kandidaadil oma pakkumust muuta pakkumuste hindamise käigus	25 % Korrektsoonimäära võib vähendada 10 % või 5 %-ni sõltuvalt eeskirjade eiramise raskusastmest.
18.	Läbirääkimised pakkumuste hindamise käigus	Direktiivi 2004/18/EÜ artikkel 2 Direktiivi 2004/17/EÜ artikkel 10	Avatud või piiratud menetluse kontekstis peab hankija pakkujatega läbirääkimisi hindamisetapis, mis toob kaasa olulisi muudatusi hanketeates või tehnilises kirjelduses sätestatud esialgsetes tingimustes.	25 % Korrektsoonimäära võib vähendada 10 % või 5 %-ni sõltuvalt eeskirjade eiramise raskusastmest.
19.	Väljakuulutamise ja läbirääkimistega	Direktiivi 2004/18/EÜ	Väljakuulutamise ja läbirääkimistega hankemenetluse käigus muudeti hanke algseid tingimusi oluliselt, mistõttu	25 %

Nr	Eeskirjade eiramise liik	Õiguslik alus / viitedokument	Eeskirjade eiramise kirjeldus	Korrektsoonimäär
	hankemenetluse käigus muudetakse oluliselt tingimusi, mis on sätestatud hanketeates või tehnilises kirjelduses ^{xii}	artikkel 30	oli põhjendatud uue hanke avaldamine.	Korrektsoonimäära võib vähendada 10 % või 5 %-ni sõltuvalt eeskirjade eiramise raskusastmest.
20.	Ebaharilikult madalate hindadega pakkumuste tagasilükkamine	Direktiivi 2004/18/EÜ artikkel 55 Direktiivi 2004/17/EÜ artikkel 57	Kui asjade, ehitustööde või teenuste pakkumuste hinnad tunduvad ebaharilikult madalad, ei nõua hankija enne, kui ta sellised pakkumused tagasi lükkab, kirjalikke täpsustusi pakkumuse koostisosade kohta, mida ta peab asjakohaseks.	25 %
21.	Huvide konflikt	Direktiivi 2004/18/EÜ artikkel 2 Direktiivi 2004/17/EÜ artikkel 10	Pädev kohtu- või haldusorgan on tuvastanud huvide konflikti kas liidu toetust saanud toetusesaaja või hankija puhul.	100 %

2.3. Lepingu täitmine

Nr	Eeskirjade eiramise liik	Õiguslik alus / viitedokument	Eeskirjade eiramise kirjeldus	Korrektsoonimäär
22.	Olulised muudatused lepingu osades, mis on sätestatud hanketeates või tehnilises kirjelduses ^{xiii}	<p>Direktiivi 2004/18/EÜ artikkel 2</p> <p>Direktiivi 2004/17/EÜ artikkel 10</p> <p>Kohtuasi C-496/99 P: CAS Succhi di Frutta SpA, EKL 2004, lk I-3801, punktid 116 ja 118</p> <p>Kohtuasi C-340/02: komisjon vs. Prantsusmaa, EKL 2004, lk I-9845</p> <p>Kohtuasi C-91/08: Wall AG, EKL 2010, lk I-2815</p>	Lepingu sõlmimise olulisteks elementideks on (kuid mitte ainult) hind ^{xiv} , tööde olemus, tööde kestus, maksetingimused ja kasutatud materjalid. Alati on vaja analüüsida juhtumipõhiselt, mis on oluline element.	25 % lepingu summast pluss lepingu täiendava summa väärtus, mis tulenes lepingu elemendi olulisest muutmisest.

Nr	Eeskirjade eiramise liik	Õiguslik alus / viitedokument	Eeskirjade eiramise kirjeldus	Korrektsoonimäär
23.	Lepingu reguleerimisala vähendamine	Direktiivi 2004/18/EÜ artikkel 2 Direktiivi 2004/17/EÜ artikkel 10	Leping sõlmiti kooskõlas direktiividega, kuid sellele järgnes lepingu reguleerimisala vähendamine.	Reguleerimisala vähendamise väärtus pluss 25 % lõpliku reguleerimisala väärtusest (ainult juhul, kui lepingu reguleerimisala vähendamine on oluline).
24.	Täiendavate ehitustööde/teenuste/tarnete lepingute (kui sellised lepingud kujutavad endast hanke esialgsete tingimuste olulist muutmist ^{xv}) sõlmimine ilma konkurentsita, kui ei ole täidetud üks järgmistest tingimustest: - äärmine kiireloomulisus ettenägematute sündmuste tõttu; - ettenägematu asjaolu ^{xvi} täiendavate ehitustööde, teenuste ja tarnete jaoks.	Direktiivi 2004/18/EÜ artikli 31 punkti 1 alapunkt c ja punkti 4 alapunkt a	Põhileping sõlmiti kooskõlas asjakohaste sätetega, kuid sellele järgnes üks või mitu täiendavat ehitustööde/teenuste/tarnete lepingut (kirjalikult vormistatud või mitte), mille sõlmimisel ei täidetud direktiivide sätteid, st sätteid, mis on seotud väljakuulutamisetähtaegade läbirääkimistega hankemenetlusega, äärmiselt kiireloomulise olukorra tõttu, mis on tekkinud ettenägematute sündmuste tagajärjel, või täiendavate asjade, ehitustööde ja teenustega.	100 % täiendavate lepingute maksumusest. Kui täiendavate ehitustööde/teenuste/tarnete lepingud (kirjalikult vormistatud või mitte), mille sõlmimisel ei täidetud direktiivide sätteid, ei ületa direktiivides sätestatud määrasid ja 50 % esialgse pakkumuse maksumusest, võib korrektsoonimäära vähendada 25 %-ni.
25.	Täiendavad ehitustööd või lisateenused ületavad asjaomaste sätetega ettenähtud määrasid	Direktiivi 2004/18/EÜ artikli 31 lõike 4 alapunkti a viimane lõik	Põhileping sõlmiti kooskõlas direktiivide sätetega, kuid sellele järgnes üks või mitu täiendavat lepingut, mis ületavad esialgse lepingu väärtust rohkem kui 50 % ^{xvii} .	100 % summast, mis ületas 50 % esialgse lepingu maksumusest

LÖPPMÄRKUSED:

ⁱ Hankelepingud, mis jäävad allapoole direktiivide kohaldamise piirmäära, ja hankelepingud, mis on seotud teenustega, mis on loetletud direktiivi 92/50/EMÜ lisas I B, direktiivi 93/38/EMÜ lisas XVI B, direktiivi 2004/18/EÜ lisas II B ja direktiivi 2004/17/EÜ lisas XVII B.

ⁱⁱ Seoses struktuurifondide ja Ühtekuuluvusfondiga märgitakse järgmist.

Dokumendis „Liikmesriikide tehtava struktuurifondidest ja Ühtekuuluvusfondist kaasrahastatavate toimingute juhtimiskontrolli juhenddokument programmiperioodiks 2007–2013” (COCOFi teade 08/0020/04, 5. juuni 2008) on sätestatud komisjoni seisukoht selle kohta, kuidas tuleks korraldada juhtimiskontrolli, et ennetada ja tuvastada eeskirjade eiramist riigihangete valdkonnas. Kõnealusel dokumendis on sätestatud, et kontrollimised tuleks läbi viia esimesel võimalusel pärast konkreetse protsessi toimumist, sest sageli on hiljem parandusmeetmeid raske võtta.

Liikmesriigil on kohustus tagada, et tegevus valitakse rahastamiseks välja kooskõlas kohaldatavate ELi ja riiklike eeskirjadega (nõukogu määruse (EÜ) nr 1083/2006 artikli 60 lõiked a ja b ning artikli 61 lõike b alapunkt ii), sealhulgas need, mis on seotud riigihangetega:

a) kui riiklik eelkontroll tuvastab, et riigihanke menetluses eiratakse riigihanke-eeskirju ning kõnealune **leping ei ole veel alla kirjutatud**, peab korraldusamet soovitama abisaajale uue riigihankemenetluse algatamist täielikus kooskõlas nimetatud eeskirjadega, kui uue hanke algatamine ei põhjusta märkimisväärseid lisakulusid. Kui uut hanget ei algatata, peab korraldusamet eeskirjade eiramist korrigeerima, kohaldades kõnealuseid suuniseid või rangemaid eeskirju, mis on kindlaks määratud riiklikul tasandil;

b) kui eeskirjade eiramine avastatakse **pärast lepingu alla kirjutamist ja tegevuse rahastamise heaks kiitmist** (projekttsükli mis tahes etapis), peab korraldusamet eeskirjade eiramist korrigeerima, kohaldades kõnealuseid suuniseid või rangemaid eeskirju, mis on kindlaks määratud riiklikul tasandil.

ⁱⁱⁱ Sõltuvalt hankemenetluse algatamise kuupäevast on asjaomased järgmised direktiivid: 86/665/EMÜ, 92/50/EMÜ, 93/36/EMÜ, 93/37/EMÜ, 93/38/EMÜ, 92/13/EMÜ, 2001/78/EÜ, 2004/17/EÜ, 2004/18/EÜ. Nimekiri on üksnes soovituslik.

^{iv} Komisjoni otsusega C/2001/476 võeti aastateks 2000–2006 vastu „Suunised põhimõtete, kriteeriumide ja suunavate skaalade kohta, mida komisjoni talitused kohaldavad finantskorrektsioonide kindlaksmääramisel määruse (EÜ) nr 1260/1999 artikli 39 lõike 3 alusel”. Sarnane dokument võeti vastu Ühtekuuluvusfondi jaoks (vt komisjoni otsus C/2002/2871).

^v Otsused kohtuasjades C-324/98: *Telaustria*, EKL 2000, lk I-10745, punkt 62; C-231/03: *Coname*, EKL 2005, lk I-7287, punktid 16–19, ja C-458/03: *Parking Brixen*, EKL 2005, lk I-8585, punkt 49.

^{vi} Mõiste „piisav avalikustatuse tase” tähendab eelkõige järgmist:

a) võrdse kohtlemise ja mittediskrimineerimise põhimõtte eeldavad **läbipaistvuse kohustust**, mille sisuks on tagada kõigile potentsiaalsetele pakkujatele **piisav avalikustatuse tase, mis võimaldab hanke avamist konkurentsile**. Läbipaistvuse kohustus nõuab, et **teises liikmesriigis asuv ettevõtja saab lepingut puudutava asjakohase teabe enne lepingu sõlmimist**, et ta saaks soovi korral **teatada oma huvist** hankes osaleda.

b) selliste üksikjuhtumite puhul, kus konkreetsete asjaolude, näiteks asjaga seonduva väga väikse majandusliku huvi tõttu, võib lepingu sõlmimine teistes liikmesriikides asuvatele ettevõtetele huvi mitte pakkuda. Sellisel juhul võib põhivabadustele avalduvat mõju pidada liiga ebamääraseks ja kaudseks, et õigustada ühenduse esmasest õigusest tulenevate nõuete kohaldamist, ja seepärast ei ole põhjust finantskorrektsioone kohaldada.

Iga hankija peab ise otsustama, kas hankes osalemine võiks teiste liikmesriikide ettevõtjatele huvi pakkuda. Komisjon on arvamusel, et kõnealune otsus peab põhinema juhtumi asjaolude hindamisel, milleks on näiteks lepingu ese, lepingu eeldatav maksumus, asjaomase sektori eripära (turu suurus ja struktuur, kaubandustavad jne) ning tegevuse toimumise geograafiline asukoht.

^{vii} Vt lahendit kohtuasjas C-507/03: *komisjon vs Iirimaa*, EKL 2007, lk I-9777, punkt 32.

^{viii} Kohtuasi T-384/10: Hispaania/komisjon (GIASA), ELT C 225, 3.8.2013, lk 63–63.

^{ix} Lepingute puhul, mis ei kuulu (või kuuluvad osaliselt) direktiivide reguleerimisalasse, on vaja teha kindlaks piiriülese huvi olemasolu või siseriiklike riigihankeseaduste rikkumine. Selle teema kohta vt käesolevate suuniste punkti 1.2.2. Kui tuvastatakse piiriülene huvi või riiklike seaduste rikkumine, on vaja kindlaks määrata, millist avalikustamise taset oleks pidanud konkreetsel juhul kohaldama. Selle kohta on komisjoni tõlgendava teatise nr 2006/C 179/02 punktis 2.1.1 sätestatud, et läbipaistvuse kohustus nõuab, et teises liikmesriigis asuv ettevõtja saab kõnealust lepingut puudutava asjakohase teabe enne lepingu sõlmimist, et ta saaks soovi korral teatada oma huvist selles hankes osaleda. Praktikast tähendab see seda, et hanketeade avaldati kas riiklikul tasandil (siseriiklikke õigusakte või eeskirju järgides) või järgiti hanketeadete avaldamise põhistandardeid. Vt üksikasjalikumalt teavet kõnealuste standardite kohta komisjoni tõlgendava teatise punktist 2.1.

^x Neid tähtaegu kohaldatakse piiratud menetluse ja läbirääkimistega menetluse puhul, mille kohta on avaldatud hanketeade.

^{xi} Neid tähtaegu kohaldatakse piiratud menetluse ja läbirääkimistega menetluse puhul, mille kohta on avaldatud hanketeade.

^{xii} Teatavat paindlikkust võib kohaldada lepingu muutmise suhtes pärast selle sõlmimist isegi juhul, kui sellist võimalust ja asjaomaseid üksikasjalikke rakenduseeskirju ei ole hanketeates või hankedokumentides selgelt ja täpselt sätestatud (vt Euroopa Kohtu lahend kohtuasjas C-496/99: *Succhi di frutta*, punkt 118). Kui sellist võimalust ei ole hankedokumentides ette nähtud, on lepingu muudatused lubatud, kui need ei ole märkimisväärsed. Muudatus loetakse oluliseks, kui:

(a) hankija kehtestab tingimused, mis oleksid võimaldanud algses hankemenetluses osaleda ka teistel pakkujatel peale nende, kes esialgses menetluses sobivaks tunnistati;

-
- (b) muudatus võimaldab lepingu sõlmida pakkujaga, kes ei osutunud alguses sobivaks;
 - (c) hankija laiendab lepingu reguleerimisala, et hõlmata ehitustööd/teenused/asjad, mis ei olnud algselt hõlmatud;
 - (d) muudatusega muudetakse majanduslikku tasakaalu töövõtja kasuks viisil, mis ei olnud esialgses lepingus ette nähtud.

^{xiii} Vt märkus xii eespool.

^{xiv} Praegu on ainus esialgse hinna muutus, mida kohus ei pea oluliseks muutuseks, hinna vähendamine 1,47 ja 2,94 % võrra (vt kohtuasi C-454/06: *Presstext*, punktid 61 ja 62). Kohtuasjades T-540/10 ja T-235/11 aktsepteeris Üldkohus finantskorrektsioone vähem kui 2 % ulatuses esialgsest hinnast.

^{xv} Vt märkus xii eespool.

^{xvi} Mõistet „ettenägematud asjaolud” tuleks tõlgendada, võttes arvesse asjaolusid, mida hoolas hankija oleks pidanud ette nägema (nt uued nõuded, mis tulenevad uutest ELi või riiklikest õigusaktidest või tehnilistest tingimustest, mida ei saanud ette näha, hoolimata tehnilistest uuringutest kavandamisel ja tööde teostamisest vastavalt tehnika tasemele). Täiendavaid ehitustöid/teenuseid/tarneid, mis tulenevad hanke/projekti ebapiisavast ettevalmistamisest, ei saa pidada „ettenägematuks asjaoluks”. Vt eespool osutatud kohtuasjad T-540/10 ja T-235/11.

^{xvii} Direktiivi 2004/17/EÜ puhul piirmäär ei ole. Selleks et arvutada 50 % künnist, peavad hankijad võtma arvesse täiendavaid ehitustöid/teenuseid. Nende täiendavate ehitustööde/teenuste väärtust ei tohi kompenseerida tühistatud ehitustööde/teenuste väärtuse arvelt. Tühistatud ehitustööde/teenuste summa ei mõjuta 50 % piirmäär arvutamist.